

Méz és arany

Gyórfy Ákos Méz című verséről

„Élj úgy, mint akinek minden lépését áldás kíséri.
Élhetsz úgy is, mint aki elátkozott.
De akkor átkozott leszel.”
Kertész Imre

„Az áldás nem megkímél, hanem átalakít.”
Rochlitz Kyra

1975-ben született Pécsen. Magyartanár, költő, irodalomkritikus. Legutóbbi írását 2008. 2. számunkban közöltük.

Gyórfy Ákos költészete a saját én identitására irányuló kérdést rendre a *világ identitásának* kérdésével összekapcsolva viszi színre. Prózáversszerű alakulatokban kutatva természet és ember létmódjának remélt azonosságait. Az így nyert meditációs versnyelvi magatartás (s vele valamifajta egyszerre keleties hatású s misztikus lényegű gondolatiság) a köznyelvi megszólalást szükségszerűen közelíti a szakrális szimbolika beszédéhez; a retorikai eszköztelenséget finom poétikai fogásokkal *erősítve meg*. A költő harmadik, *Nem mozdul* című kötete (Magvető, Budapest, 2007) több műben adja tanúbizonyságát e filozofikus hajlandóságnak s metafizikus érzékenységnek. A Méz című vers e szempontból jellemző, jellegadó darabnak tekinthető.

MÉZ

Lucskos hordókban az erjedés,
szőlők a fáradó fényben.
Megáll a mézben a kanál.
A mézben bogár, egyre lassul,
aranyban. Nézek át a mézen.
Az ott túl mind arany. És lassúság.
Valahol égetnek. Diólevélszag.
A mozdulatlan bogár. Ujjam
a mézben, akár egy múmiáé,
olyan.

Az őszi életképet festő szöveg a leíró-megjelenítő szándékból fokozatosan bontja ki a bölcelet és a metafizikum jelentésirányait. A versbéli valóság elemeit a beszélő logikus rendben sorolja elő: a tárgyak világtól („hordó”) a növényi („szőlő”) és állati („bogár”) létszinten át az emberi személyességig („Nézek”) — majd az én-vesztésből eredő személytelenség („múmia”) szférájáig. (A sze-

mélytelenség egyúttal a nem-emberi létezéssel azonosuló szubjektum státuszát is jelentheti: „A mozdulatlan bogár. Ujjam” sor a bogárnak mint az ujj *metaforájának* a följejtését is megengedi...) Ezzel összefüggésben a leíró figyelem — tárgyilagossáig tömör mondatokban őlve alakot — a lassuló mozgás útjait a mozdulatlansággig („Megáll”, „mozdulatlan”) követi nyomon. Amely mozdulatlanság egyszersemind az *elmúlás és a pusztulás* őszi jelenetezésén keresztül az *időtlenség világába vonja át* a lírai ént csakúgy, mint a vers olvasóját. Az időtlenné váló létezésre a „múmia”-hasonlat mellett (mely másfelől az *élettelenség világába zárt* alany baljós ontológiájának interpretációját is lehetővé teszi...) a költemény egyetlen tipográfiailag kiemelt szava, a *csaknem* a szöveg középpontjában elhelyezkedő „*túl*” utal: az „Az ott *túl* mind arany.” lát-szólag tárgyyszerű közlése a versbeszédet az aranykor mítoszi képzetkőre s a vallások hirdette túlvilág ideája irányában nyitja meg. (Ezt az olvasatot a kötet kontextusa is támogatja. A *Nem mozdul* egy korábbi pontján például ez olvasható: „Aki sokat tud és nem él aszerint, elveszett, / olvastam a teraszon egy könyvben. Az asztal / közepén, mázas cseréptányéron sajtözeledek. / Kihoztad a teát egy régi üvegkancsóban, / letetted a tányér mellé. Néztem a kancsót. / Az aranykor dölöngélt, lebegett és hullámozott / mögötte.” Oldalakkal később pedig így vall a könyv lírai hőse: „Ez lennék, aki csak azt a fényt szeretné látni a fákon.”)

A nyelvi-poétikai megalkotottság összetevői közül a vers hangzását esztétizáló, belső rímmel társított alliterációk („*fáradó fényben. / Megáll a mézben*”) s a szabadvers-jelleget felülíró, hol jambikus, hol trochaikus lejtés említendő föltétlenül. Ugyancsak a fonopoézis körébe tartozó jelenséggel szolgál a „*Nézek át a mézen*” szerkezet: itt az „*át*” jelentését az állítmány és a határozó részleges alaki egyezése, egybehangzó megformáltsága érzékíti; a szintagma értelmét a szintagma materialitása is fölmutatja. Hasonlóan elegáns nyelvi megoldás „*A mozdulatlan bogár.*” hiányos mondata: a mozdulatlanság tényét az állítmány hiányából fakadó nyelvtani statikusság nyomatékosítja.

A tíz sor és tíz versmondat alkotta szövegben (amely a hét ciklusból álló kötetben a negyedik blokkban foglal helyet...), a címet is beleszámítva, háromszor fordul elő a „*méz*” szó. Ha a számszimbolika útjain közlekedő értelmezés számol a *méz* jelképiségének gazdagságával is, egyértelműnek tűnik föl a szöveg transzcendentáló igénye. Elég csak bibliai jelképként komolyan vennünk e jelölőt: az Ó- és az Újszövetségben egyaránt sűrűn szereplő *méz* — egyebek mellett — Isten szavának, szeretetének, az üdvösségnek és a kegyelemnek, az életnek és a feltámadásnak, a bölcsességnek, az értelemnek, a termékenységnek és a bőségnek szép szimbóluma. Isten adományaként minden vonatkozásban *áldás*; illetve áldásos adományt jelölő trópus.¹ De profán olvasatban is az áldás édességének tartalmait hordozza. Azaz

¹Vö. Dávid Katalin:
A teremtett világ
misztériuma. Bibliai
jelképek kézikönyve.
Szent István Társulat,
Budapest, 2002.

anélkül, hogy ezt nyíltan tematizálná, Gyórfy Ákos műve az üdvhozó erők mindennapi jelenlétének tapasztalatát sugallja; anélkül, hogy kimondaná, a kegyelmi állapot valóságáról, valósá tehető voltáról beszél. S hogy ez a metafizikus töltetű idill ténylegesen valóságként legyen megélhető, abban a méz és az arany szimbolikáját játékba hozó vers a maga esztétikai teltségével, a művészi szép túlrá mutató minőségével nyújt segítséget az értelmező olvasatnak, az értő olvasónak.

Na, na!

Sursum cor...

TATÁR SÁNDOR

*Tán leépülök lassudan;
felejték mindent és elejték bögrét,
kint s bent homályba tart utam;
elzúg mellettem az öröklét*

*Talán merülök végtelen':
víz nyel el vagy nem-földi barlang
— semmiből nem lesz készletem,
lefoszlik rólam minden sallang*

*Talán eltűnök hirtelen,
mint bukszámból a pénzem;
mi túlélne, nincs hírnevem,
nem marad sem vagyon sem érdem*

*Ifjuságom, e rőt vagont,
messzire elvitték a sínek:
maholnap már csak pőre csont
— legfőbb öngól, ha strok*